

DELOVANJE ŠOLSКИH SESTER KONGREGACIJE SV. FRANČIŠKA ASIŠKEGA - KRISTUSA KRALJA V ZDA MED LETOMA 1909 IN 1915

D a r k o F r i š

Iz slovenskega prostora so se prvi posamezniki začeli izseljevati v ZDA že v 17. stoletju, vendar ta izseljevanja niso bila ne množična in ne organizirana. Prva znana izseljevanja v ZDA so imela verski značaj, saj so bili izseljenci protestanti¹, ki so bežali s slovenskega ozemlja zaradi protireformacijskih procesov.

Kasneje so imeli vzroki za izselitev politično, večinoma pa ekonomsko naravo. O izseljevanju posameznikov lahko govorimo približno do leta 1870, ko je njihovo število skokovito naraslo. Tako se je iz Avstro-Ogrske monarhije izselilo leta 1850 946, leta 1870 102.534 in leta 1880 že 135.550 oseb.² Po pisanju Matjaža Klemenčiča v knjigi *Ameriški Slovenci in NOB v Jugoslaviji* jih je bilo vsaj polovica slovanskega porekla.³ Iz navedenih statističnih podatkov lahko le sklepamo o številu slovenskih izseljencev v ZDA, natančnejše podatke pa nam da šele popis prebivalstva v ZDA iz leta 1910.

Iz njega je razvidno, da je tedaj živelo v Združenih državah 117.780 v Avstriji rojenih Slovencev, 174.943 pa je bilo slovenskih priseljencev vseh generacij.⁴ V glavnem so ti izseljenci, ki so se izseljevali v drugi polovici 19. stoletja, želeli v "novi domovini" živeti bolj svobodno in izboljšati svoj ekonomski položaj.⁵

Z izseljenci je svoje delovanje v ZDA prenesla tudi slovenska katoliška cerkev, ki je imela in ima v zgodovini slovenskega naroda zelo veliko vlogo. Začetki njenega delovanja v ZDA segajo v prvo polovico 19. stoletja.⁶ V tem obdobju pa vse do leta 1908 so imele ZDA v okviru katoliške cerkve status misijonske pokrajine, ki je bila neposredno podrejena Rimu.⁷ Prvi duhovniki, ki so prišli iz slovenskih krajev, so delovali kot misijonarji med staroselskim prebivalstvom.⁸ Med njimi je bil zagotovo najpomembnejši Friderik Baraga.⁹ Omeniti je potrebno tudi ostale duhovnike, ki so bili poleg svojega misijonarskega delovanja v veliko pomoč

prvim slovenskim izseljencem pri privajanju na "novo domovino". To so bili Lovro Lavtižar, John Štibiel, generalni vikar filadelfijske škofije, škof Ignacij Mrak, Janez Čebulj, Jurij in Jožef Reš in mnogi drugi.¹⁰ Kot sem že omenil, so se Slovenci začeli množično izseljevati po letu 1870. Z večjim izseljenskim valom se je v "novi domovini" pojavila potreba po slovenski katoliški Cerkvi. V ta namen so v slovenskih naselebinah (značilno za naseljence v ZDA je bilo, da so se naseljevali v dele naselij, kjer so že živeli njihovi rojaki, saj so na tak način najlažje našli bivališče, zaposlitev in se privadili ameriškemu načinu življenja) v ZDA začeli ustanavljati slovenske župnije.

Prvi slovenski župniji v ZDA sta bili ustanovljeni leta 1871 v St. Stephensu, Minnesota, in Towerju, Minnesota.¹¹ Do leta 1943 jih je bilo ustanovljenih skupno 38.¹²

V ZDA imajo cerkvene inštitucije drugačno vlogo kot v Evropi, saj je "Cerkev" ločena od države. V praksi to pomeni, da se mora sama vzdrževati, kar ima glede na število različnih veroizpovedi čisto praktični pomen. V nasprotnem primeru bi financiranje pomenilo za državo preveliko breme in mogoče favoriziranje ene verske skupnosti pred drugo. Delovanje cerkvenih institucij je popolnoma odvisno od prispevkov vernikov. To je veljalo tudi za slovensko katoliško Cerkev v ZDA. Le-ta je svoje delovanje v "novi domovini" morala začeti praktično iz nič, saj je bila, v nasprotju s svojim položajem v Evropi, brez imetja. Franc S. Šušteršič je napisal v knjigi *Poduk rojakom Slovencem*, da imajo v ZDA poleg petih splošno znanih še šesto božjo zapoved, ki se je glasila: "*Pomagaj po svoji moči vzdrževati cerkev in duhovnike.*"¹³ Kljub temu je bilo ravno financiranje Cerkve največkrat vzrok najrazličnejšim sporom v posameznih župnijah¹⁴ ter hkrati dokaz velikega vpliva katoliške Cerkve med slovenskimi priseljenci v ZDA.

Veliko pozornost so verujoči slovenski priseljenci namenjali šolanju svojih otrok. V javnih šolah, kamor so vpisovali svoje otroke, je potekal pouk v angleškem jeziku in v njih niso poučevali verouka. Zaradi narodnostnega nagiba in pa dejstva, da je večina slovenskih priseljencev v ZDA želela samo zaslužiti dovolj denarja in se nato vrniti v domovino, so želeli, da bi se njihovi otroci učili tudi materinščine.

V novonastalih župnijah so zato začeli ustanavljati župnijske šole. Za šolanje svojih otrok so morali slovenski priseljenci namenjati velika denarna sredstva. Plačevati so morali za gradnjo

šolskih zgradb, njihovo vzdrževanje, plače učiteljem, vračanje kreditov itd. Vse to dokazuje, da so želeli, da bi njihovi otroci ohranili vero in materni jezik.¹⁶

Prva slovenska župnijska šola v ZDA je bila ustanovljena leta 1895 v Jolietu, Illinois.¹⁶

Velik problem v župnijskih šolah je bilo pomanjkanje učiteljev, ki bi znali slovenski jezik. Poučevanja so se tako lotevali duhovniki sami, vendar je bila to zaradi njihove prezaposlenosti večinoma le začasna rešitev. Razen učiteljev je v ZDA primanjkovalo tudi slovenskih duhovnikov. Eden izmed načinov reševanja pomanjkanja učiteljev je bil ta, da so najemali šolske sestre najrazličnejših redov iz ZDA, s čimer pa problema zaradi njihovega nepoznavanja slovenskega jezika niso rešili.

V podobnih težavah kot slovenske so bile tudi hrvaške župnije. Zato je župnik župnije sv. Janeza Krstnika iz Kansas Cityja, Kansas, Davorin Krmpotić leta 1909 po nasvetu slovenskega kolega Josipa Kompare, ki je bil v tem času župnik v slovenski župniji sv. Družine v istem mestu, zaprosil za pomoč kongregacijo šolskih sester sv. Frančiška Asiškega - Kristusa Kralja iz Maribora.¹⁷

Kongregacija sv. Frančiška v Mariboru je bila ustanovljena leta 1864. Največjo zaslugo za njeno ustanovitev pripisujejo škofu lavantinske škofije Antonu Martinu Slomšku. Ustanovili so jo zato, ker so v škofiji potrebovali vzgojni zavod za mladino. Leta 1862 je bil Slomšek na posebni avdienci pri papežu Piju IX. v Rimu, ki mu je priporočal ustanavljati vzgojne zavode. Še istega leta je Slomšek umrl, vendar je njegov kanonik Franc Kosar z ustanavljanjem vzgojnih zavodov nadaljeval. 11. maja 1863 so naprosili šolske sestre iz Algerzдорfa pri Gradcu, da bi prevzele vodstvo sirotišča in pouk pletenja in šivanja za revne deklice v Mariboru. 14. aprila 1864 je deželna vlada v Gradcu na podlagi pogodbe uradno dovolila njihov odhod. 15. oktobra 1864 je prišla v Maribor prva skupina sester in pričela z delom.¹⁸ 3. junija 1869 je redovna hiša v Mariboru s privolitvijo graškega knezoškofijskega ordinariata postala neodvisna. Margarita Puher je postala njena prva vrhovna prednica. Kongregacijo je vodila do 8. septembra 1881. V času njenega delovanja so ustanovili dve podružnici, v Mariboru in Celju. Nasledila jo je Nepomucena Ziggal, ki je ostala na čelu kongregacije do 8. septembra 1887. Pod njenim vodstvom so nastale štiri nove postojanke, v Kamnici, Repnjah, Marijanišče v Mariboru in v Ljubljani. Tretja vrhovna pred-

stojnica je bila Angelina Križanič, od 8. septembra 1887 do 8. septembra 1896. V tem času je nastala naselbina šolskih sester v St. Pavlu v Labotski dolini. Stanislava Voh je načelovala kongregaciji do 8. septembra 1914. V tem času so osnovali 15 hiš, njena največja zasluga pa je bila, da so razširili svojo dejavnost v Afriko in Severno Ameriko. Lidvina Purgaj je bila na čelu kongregacije do 3. januarja 1923. Izpeljala je notranjo reformo kongregacije s tem, da so sprejeli novo redovno konstitucijo. Število postojank se je v tem obdobju povečalo za 10. Zaradi razširjenosti postojank v svetu se je pojavila potreba po njihovi večji samostojnosti oziroma ustanovitvi provinc. 6. septembra 1922 so tako ustanovili slovensko, hrvaško, italijansko in ameriško provinco.¹⁹

Članice kongregacije sv. Frančiška Asiškega - Kristusa Kralja so se ukvarjale z vzgojo mladine. Poučevale so v predšolskih ustanovah, v ljudskih šolah, vodile učiteljišče, kmetijsko-gostinske šole. Razen tega so delovale v karitativno-socialnih, v rokodelsko-obrtnih in gospodinjstkih dejavnostih. Njihova glavna dejavnost v Severni Ameriki pa je bila poučevanje v župnijskih šolah.²⁰

Leta 1912 je kongregacija izdala določila, ki so odločala način življenja šolskih sester v tujini. Z njimi so le-te razporejali po župnijah, določali njihov odnos do župnikov in komuniciranje z njimi. Strogo je bilo prepovedano, da bi župnikom opravljale dela sobaric ali kuharic. Točno je bilo določeno, kdo in kako je lahko njihov spovednik. Tudi vseh cerkvenih opravil niso smele opravljati. Določila so tudi določala njihovo udeležbo in udejstvovanje na raznih prireditvah.²¹ S temi za posvetne razmere strogimi določili so želeli preprečiti pohujšanje in razna ogovarjanja.

ŠOLA SV. JANEZA KRSTNIKA, KANSAS CITY, KANSAS

19. marca 1909 je Stanislava Voh, prednica šolskih sester iz Maribora, pisala škofu lavantinske škofije Napotniku, da je v kongregacijo iz ZDA prispelo več pisem, v katerih so jih prosili, da bi prevzele novo slovensko-hrvaško šolo v Kansas Cityju. V kongregaciji so povabilo želele sprejeti, saj so videle v tem le koristi.²²

Župnik Krmpotič je razen kongregaciji šolskih sester naslovil svojo prošnjo tudi škofu Napotniku, da bi tudi on posredoval pri šolskih sestrah.²³ Ker so stvari potekale dokaj počasi, je Krmpotič s svojimi prošnjami nadaljeval. V tem obdobju je v Mariboru

primanjkovalo šolskih sester, vendar so le-te kljub temu želele prevzeti šolo v Kansas Cityju, saj bi s tem pomagale mladini. Preden pa bi poslale svoje članice v ZDA, so želele z župnikom Krmpotičem podpisati pogodbo.²⁴

Res je bil glavni namen šolskih sester s prevzemanjem župnijskih šol v ZDA pomagati mladini, vendar so se jim s tem odpirale tudi možnosti za odpiranje novih podružnic, kar je nenazadnje pomenilo pritok denarnih sredstev.

Knežješkofijski ordinariat se je strinjal, da šolske sestre lahko ustanovijo provinco med slovenskimi in hrvaškimi priseljenci v ZDA, vendar so pri tem morale paziti na ugled, ki so si ga ustvarile s svojim dotedanjim delovanjem. Škofijski ordinariat je od predstojništva šolskih sester zahteval načrt pogodbe, ki bi ga sklenile z župnikom Krmpotičem o delovanju in pravicah šolskih sester v ZDA.²⁵ Le-te so ga poslale s pripombo, češ da bo veljal samo za Kansas City in da bo za naslednje primere potrebno pogodbo natančneje opredeliti, še posebej odnos sester do matične hiše.²⁶ Škofijski ordinariat je bil s pogodbo zadovoljen, vendar so vztrajali, da se v pogodbo vneseta člena, s katerima naj bi šolske sestre ob prihodu v ZDA dobile trojno mesečno plačilo, prav tako pa se jim mora zagotoviti spovednika. Drugi pogoj je bil določen že s cerkvenim pravom. Edini, ki je bil pristojen za vsako spremembo pogodbe je bil Knežješkofijski lavantinski ordinariat.²⁷

Priprave za odhod šolskih sester v Kansas City so bile 16. avgusta 1909 že tako daleč, da je predstojništvo poslalo škofijskemu uradu seznam svojih članic, potnic v ZDA. Z delovanjem v Kansas Cityju naj bi pričele že jeseni istega leta. To so bile sestra prednica Bonaventura Kunst in sestre Klotilda Sternad, Avrelija Plankar in Pulherija Zovko. Stroške potovanja ki so znašali 1000 kron, je plačal župnik Krmpotič iz svojega žepa.²⁸ Odpotovale so 21. septembra 1909 in prispele v Kansas City 12. oktobra. Takoj po prihodu so pričele z delom, saj se je šolsko leto že pričelo. Prvo leto je obiskovalo župnijsko šolo 170 otrok.²⁹

14. marca 1910 so šolske sestre iz Kansas Cityja poslale škofu Mihaelu Napotniku poročilo o svojem delu. V njem so opisale položaj katoliške Cerkve v ZDA. V ZDA je bilo veliko župnij, vendar so verniki obiskovali samo tisto, ki so jo zgradili s svojimi sredstvi. Cerkvene občine in njihovi predstojniki so bili ostro ločeni med seboj. Tako so se tudi frančiškani v Kansas Cityju, ki so imeli v upravljanju slovensko župnijo sv. Družine, držali tega nepisanega pravila. Šolske sestre je spovedoval župnik sv. Družine

pater Engelbert Pollak. Le-ta naj bi jim bil nenaklonjen in pri spovedi preveč formalen. Menile so, da takšen odnos do šolskih sester ni značilen za frančiškane v Ljubljani ali Mariboru. Vzrok so videle v tem, da je bil pater Pollak prijatelj župnika Krmpotiča in da se ni hotel vmešavati v njegove zadeve. Krmpotiča so opisale kot skrbnega in dobrega župnika, ki jim je bil zelo naklonjen. Svoje pisanje so podkrepile s trditvijo, da jim je dajal celo denar iz svojega žepa. Zanimanje zanje je kazal, čeprav samo formalno, tudi kansaški škof Tomaž Liliš.³⁰ Odklonilen odnos župnika Pollaka je verjetno res izviral iz tega, ker se ni hotel vmešavati v zadeve kolega, lahko pa so bili vzroki čisto osebne narave. Vsekakor pa ni bil vzrok dejstvo, da je bil član frančiškanskega reda, saj je bil prav frančiškan pater Kazimir Zakrajšek tisti, ki jim je pomagal v najkrajšem času opraviti naselitvene formalnosti, ko so po prihodu v ZDA morale počakati na Ellis Islandu.³¹

Leta 1910 je v ZDA odpotovala Rozalija Čretnik, ki se je pridružila šolskim sestram v Kansas Cityju.³² S tem se je število šolskih sester povečalo na pet.

30. septembra 1911 je sestra Bonaventura Kunst poslala v svoje predstojništvo v Maribor letni račun njihove podružnice za obdobje od 1. septembra 1910 do 1. septembra 1911. Iz njega je razvidno, da so v tem času poslovale brez izgub. Največ denarja so zaslužile s svojo osnovno dejavnostjo, poučevanjem \$ 1000, nadalje z darovi, kuhanjem župniku in podobnimi deli \$ 235, kar je skupaj s preostankom iz prejšnjega leta zneslo, \$ 1289. Tolikšna pa je bila tudi višina izdatkov. Največji izdatek so bila živila, \$ 579 in pa denar, ki so ga poslale "materini hiši" \$ 405. Večji strošek je bilo še potovanje sestre novinke Rozalije Čretnik v ZDA \$ 102. Tekoče leto so tako končale s pozitivno ničlo.³³

405 dolarjev, ki so jih poslale "materini hiši", je bila dokaj velika vsota, saj je bila menjava pri pošiljanju denarja v "staro domovino" 100 avstro-ogrskih kron za \$ 14.³⁴ Odpiranje novih postojank v ZDA se je šolskim sestram iz Maribora tako tudi finančno izplačalo, kar je bilo za nove prosilce zelo ugodno. Zanimivo bi bilo ugotoviti, zakaj so krile stroške potovanja Rosaliji Čretnik same, saj so znašali skoraj četrtno dohodka, ki ga je kongregacija prvo leto dobila iz ZDA.

Prednica Stanislava Voh z vizitacije v Kansas Cityju škofu Napotniku ni poročala o posebnih težavah in problemih,³⁵ iz če-

sar lahko sklepamo, da so se šolske sestre v "novi domovini" dobro vživele.

Iz letnega računa za leto 1911/12 je razvidno, da je podružnica v Kansas Cityju tudi drugo leto delovanja končala finančno uspešno. Dohodek v tem obdobju je znašal \$ 1491,19, pri čemer so zaslužile s šolnino \$ 1140, z raznimi cerkvenimi opravili \$ 105, z ročnimi deli \$ 196,19 in dobile darov v vrednosti \$ 50, kar je zneslo z ostankom iz prejšnjega leta \$ 1548,85. Imele so naslednje izdatke: "materini hiši" so poslale \$ 436,55, za živila izdale \$ 668,90, obleko \$ 50,23, razne potrebščine \$ 100,56, za zdravnika in zdravila \$ 100,56, za vino, led in pivo \$ 55,95, za ure angleškega jezika \$ 28 in za potrebščine za kapelo \$ 125,12, skupno \$ 1548.³⁶ Šolske sestre so največ zaslužile s svojo osnovno dejavnostjo. Tudi znesek, ki so ga zaslužile z ročnimi spretnostmi, ni zanemarljiv. V tem poročilu najdemo dohodek, ki so ga dobile z darovi. V poročilih naslednjih let te postavke ni bilo več, kar lahko pomeni, da darov niso več dobivale ali da jih niso več upoštevale v poročilih. Največji izdatek so bila živila in pošiljanje denarja v "materino hišo". Zanimivo je, da so se učile angleški jezik, kar pa je bilo seveda nujno.

Leta 1914 je župnik Krmptič naslovil prošnjo na škofa Napotnika, v kateri ga je naprosil, da bi šolske sestre smele opravljati postrežniška dela v njegovi zakristiji.³⁷ Šolske sestre so že dalj časa opravljale Krmptiču gospodinjska dela, ker ni mogel dobiti kuharice, čeprav je to bilo v nasprotju z navodili cerkvenih oblasti kot tudi z določili, ki jih je izdala kongregacija šolskim sestram v tujini leta 1912. Kongregacija je bila o tem obveščena. Krmptiča so večkrat naprosile, da si najde strežnice, kar mu ni uspelo, zato jih je poskušal dobiti v Mariboru. Kljub očitnemu prekršku so v kongregaciji poskušali, da ne bi prišli s Krmptičem v konflikt, saj so drugače imeli z njim odlične odnose.³⁸ Knežješkofijski ordinariat je izdal odločbo, s katero je prepovedal delovanje šolskih sester v šoli sv. Janeza Krstnika v Kansas Cityju.³⁹ Prepoved je bila kasneje najverjetneje preklicana. Šolske sestre z delovanjem niso prenehale in so še naprej v Kansas Cityju prav "plodnostno delovale".

Prednica Stanislava Voh je v svojem poročilu zapisala: *"Ako vstrajajo v tem duhu, bode ondotna podružnica materini hiši v pravo tolažbo in veselje ter objednem v teh slabih časih v veliko oporo."* Želele so namreč, da podružnica v Kansas Cityju v ZDA ne bi ostala osamljena.⁴⁰

Leta 1915 šolske sestre niso mogle poslati letnega računa v Maribor. Poštna služba je bila zaradi vojne zelo negotova. Prav tako jim niso poslale letnega zaslužka, ki so ga z nestrpnostjo pričakovale. To je bil za kongregacijo hud udarec, saj je največ sredstev prihajalo iz ZDA.

V naslednjih letih je v Kansas Cityju kongregacija še razširila svoje dejavnosti. Odpri so vrtec, sirotišnico in noviciat.⁴¹

ŠOLA SV. DRUŽINE, KANSAS CITY, KANSAS

V Kansas Cityju so bili slovenski izseljenci razdeljeni v dve župniji. Razen v hrvaško-slovenski sv. Janeza Krstnika, še v slovenski sv. Družine. Tudi pri župniji sv. Družine je delovala župnijska šola, vendar je šolske sestre iz Maribora leta 1909 niso prevzele, kot bi pričakovali. Narodnost pa pri tem ni imela večje vloge, saj je bilo delo šolskih sester v hrvaških in srbskih ustanovah, tako kot v slovenskih, običajno. Dejstvo, da so prevzele šolske sestre župnijsko šolo sv. Janeza Krstnika in ne sv. Družine, je potrebno pripisati iznajdljivosti župnika Krmpotiča.

Leta 1910 je župnijo sv. Družine prevzel župnik pater Engelbert Pollak⁴² iz frančiškanske kongregacije sv. Križa. Po prihodu v Kansas City je zvedel, da v sosednji slovensko-hrvaški župniji poučujejo šolske sestre iz Maribora. Ker so bili v svoji župnijski šoli brez učiteljev, je Pollak poslal prošnjo lavantinskemu škofu Napatniku. Želel je, da bi sestra Klotilda Strnad, ki je poučevala v hrvaško-slovenski župniji, prevzela poučevanje tudi v njihovi šoli, razen tega naj bi mu vodila gospodinjstvo. To bi bilo po njegovem mnenju najugodnejše, ker je bila župnija sv. Družine v bližini Kansas Cityja. Sestra Klotilda bi se tako lahko po opravljenem delu vrnila v mesto.⁴³

Pollakovo pismo je v mariborskem škofijskem ordinariatu dvignilo precej prahu. Predstojništvu šolskih sester so naročili, naj poizve, ali je sestra Klotilda že opravljala gospodinjstva dela v župniji Sv. Družine. Takšno početje naj bi v bodoče šolskim sestram prepovedali. S tem so želeli preprečiti širjenje raznih govoric med ljudmi.⁴⁴

Sestra Klotilda je z dovoljenjem knezoškofijskega ordinariata v šoli Sv. Družine še nadalje poučevala. Vsakodnevno vračanje v Kansas City pa je bilo zelo naporno. Da bi si težavni položaj olajšale, je sestra Avrelija leta 1912 odpotovala v Maribor, da bi s

seboj pripeljala novih učiteljskih moči. V Kansas Cityju so potrebovali dve šolski sestri za hrvaško in eno za slovensko župnijsko šolo.⁴⁵ Trditev, da je bilo vsakodnevno vračanje sestre Klotilde v Kansas City naporno, je iz trte zvita, saj sta obe župniji tako sv. Družine kot sv. Janeza Krstnika v Kansas Cityju. Med njima je le kakšnih 300 metrov razdalje. Tole majhno zvijačo so si šolske sestre v Kansas Cityju lahko privoščile, saj so jo v Mariboru le stežka preverili in je odraz stiske, v kateri so bile šolske sestre zaradi pomanjkanja delovnih moči.

Knežješkofijski ordinariat se z odhodom novih sester v ZDA ni strinjal, ker mu niso bili znani pogoji delovanja novink.⁴⁶ Kongregacija šolskih sester pa je kljub temu uspela dobiti dovoljne ordinariata, tako da je sestra Avrelija avgusta 1912 pripeljala v Kansas City dve šolski sestri, Emiljano za hrvaško in Boženo za slovensko župnijo. Istega leta je prevzel župnijo Sv. Družine Anton Leskovec. V času njegovega službovanja je šola postala štirirazredna.⁴⁷

ŠOLA MATERE BOŽJE, JOLIET, ILLINOIS

O delu šolskih sester iz Maribora se je kmalu razvedelo med duhovniki po slovenskih in hrvaških župnijah v ZDA. Prošnjo, da bi jim šolske sestre prevzele župnijsko delo, je prednici Stanislavi Voh poslal tudi hrvaški župnik Gjuro Violić iz Joliet, Illinois. Z učiteljicami, ki so dotedaj poučevale v njihovi župnijski šoli, ni bil zadovoljen. Le-te naj bi bile nesposobne, zaradi česar so otroci v šoli nazadovali. Ko je Violić zvedel, da so župnijsko šolo v Kansas Cityju prevzele šolske sestre iz Maribora, si je odšel ogledat njihovo delo. Želel je imeti vsako leto dve šolski sestri in kuharico. Pripravljen jim je bil povrniti polovico potnih stroškov in plačevati vsaki 25 dolarjev na mesec ter 25 dolarjev na leto za stroške ogrevanja zakristije. Nudil jim je tudi ogrevano stanovanje in osvetlitev. V župniji so imeli zanje hišo s centralnim ogrevanjem na paro, z električno napeljavo in plinom v kuhinji. Hiša je imela sedem sob in je bila v neposredni bližini cerkve. Šolske sestre bi imele tako v Jolietu odlične pogoje za življenje in delo.⁴⁸

Violić je želel, da bi se šolske sestre pred prihodom v ZDA naučile vsaj angleško brati. Na poučevanje naj bi se pripravile po hrvaški knjigi za ljudske šole, ki jim jo je že poslal župnik Krmpotić. Želel je tudi, da bi pripotovale v Joliet že meseca junija, saj

bi tako imele dovolj časa za vse priprave. Dal je zagotovilo, da jih bo chicaški nadškof z veseljem sprejel. Če bi mu prošnjo odobrili, bi jim poslal njegovo pismeno dovoljenje. Chicaški nadškof James E. Quigley je želel, da bi šolske sestre iz Maribora v prihodnosti v Chicagu ustanovile svoj zavod, prav tako pa naj bi prevzele vse hrvaške in slovenske šole v Illinoisu.⁴⁹ Predstojništvo šolskih sester v Mariboru Violačevi prošnji ni moglo ustreči, ker v tistem času niso imeli dovolj sester.⁵⁰ Violač je imel pogoste stike z župnikom iz Kansas Cityja Krmpotičem, tako da je od njega zvedel, da se je ta položaj že v naslednjem letu izboljšal. Zato je v začetku leta 1911 ponovno zaprosil za tri šolske sestre. Iz Maribora je želel čim prej odgovor, da bi jim lahko poslal denar za potne stroške.⁵¹ Šolske sestre so tudi same želele prevzeti župnijsko šolo v Jolietu takoj, ko bi bili izpolnjeni vsi pogoji.⁵² Tudi škofijski ordinariat je zahteval natančno določeno pogodbo. V njej je moralo biti posebno določilo glede opravljanja "samostanskih dolžnosti" sester.⁵³ 13. septembra 1912 je prednica Stanislava Voh prosila knežješkofijski ordinariat za ponovno dovoljenje potovanja treh šolskih sester v Joliet. Dovoljenje so namreč dobile že leto poprej, vendar ga zaradi nenadne bolezni v podružnicah niso mogle izkoristiti. Položaj se je leta 1912 izboljšal, tako da so 22. septembra 1912 želele poslati tri šolske sestre v hrvaško šolo v Joliet. Potovale naj bi Sebastijana Neuwirt, Hugolina Zupan in Edita Koštomaj.⁵⁴ Pred potovanjem je 19. septembra 1912 chicaški nadškof E. Quigley poslal v Maribor telegramsko privolitev, da sprejme šolske sestre v svojo nadškofijo.⁵⁵ Vendar šolske sestre 22. septembra v Joliet niso odpotovale, saj župnik Violač v Maribor ni poslal pogodbe, ki bi jo potrdil chicaški nadškof.⁵⁶ Župnik Violač je poskušal, da bi šolske sestre prevzele župnijsko šolo brez pogodbe, kar pa mu ni uspelo. Zato je 1. oktobra 1912 kljub vsemu moral poslati škofijskemu ordinariatu v Maribor pogodbo. Če se sestre s pogodbo ne bi strinjale, bi šola Matere božje morala prenehati z delovanjem, zato je bila sestavljena po željah predstojništva šolskih sester.⁵⁷ V predstojništvu so z Violačovo pogodbo soglašali in želeli še isti mesec poslati šolske sestre v Joliet, saj je bil župnik Violač v velikih težavah.⁵⁸ Kljub dobri volji predstojništva pa so se zapleti nadaljevali, saj je škofijski ordinariat pogodbo zavrnil, češ da na njej ni njihovega pečata in zahteval, naj to pomanjkljivost odpravijo.⁵⁹ Zavrnitev ni bila naperjena proti predstojništvu, ampak v opozorilo župnikom v ZDA, da se takšne stvari ne bi več dogajale. Po ponovni presoji je or-

dinariat s pogodbo soglašal. Overjeni prepis pogodbe je ostal v Mariboru, original pa so poslali v Joliet.⁶⁰

6. oktobra 1912 so po vseh zapletih iz Maribora odpotovale šolske sestre Sebastijana Neuwirt, Edita in Hugolina. V Joliet so prispele 17. novembra 1912.⁶¹ Razmere v Jolietu so bile za učenje dokaj neugodne. V šolo so prihajali vedno novi učenci, tako da jih je bilo v začetku leta 1913 že 113. Delo je bilo mučno, sestre pa je veselilo le plačilo. Mladina v ZDA je bila veliko bolj "zapuščena" kot v Evropi, razen tega je primanjkovalo dobrih šol, še zlasti med slovenskimi priseljenci.⁶² Šolski sestri Edita in Hugolina sta se poleti 1913 iz neznanih vzrokov vrnili v domovino, 18. novembra pa so iz Maribora odpotovale v Joliet sestre Lea Požernel, učiteljica Kordula Germel, učiteljica gospodinjstva in Remigia Božič, kuharica. Z njimi je odpotovala sestra prednica Stanislava Voh v vizitacijo. Stroške potovanja, ki so znašali 1050 kron, so povrnile tri šole v ZDA, v katerih so delovale šolske sestre. Sestra prednica je bila na svojem potovanju po ZDA na obisku pri chicaškem nadškofu Quigleyu, ki je želel, da bi kongregacija prevzela hrvaške in slovenske šole v Illinoisu.⁶³

V letu 1913/14 so šolske sestre po letnem računu s poučevanjem zaslužile 675 dolarjev, z mesečnino 90 dolarjev v cerkvi 25 dolarjev in z orgljanjem 10 dolarjev. Ostanek iz prejšnjega leta je znašal 80 dolarjev, skupno torej 880 dolarjev. Največji stroški so bili seveda hrana, 429,61, pijača 22,25, potovanje v Kansas in Chicago, pošta 48, duhovne vaje, sv. maše in siromaki 21, zdravnik in zdravila 27,35, čevlji in obleka 20,52, učila za lastno uporabo 10, učiteljici angleščine 20, led 10, razne potrebščine za sestre 9,46, razne knjige 3 in banka 30 dolarjev. Skupno 880,95 dolarjev.⁶⁴

Šola v Jolietu je imela manj učencev kot v Kansas Cityju. Zato so v njej učile le tri šolske sestre in tudi dohodek je bil zaradi tega manjši. Sestra Sebastijana je bila pri pisanju finančnega poročila sila natančna in ni izpustila niti najmanjših stroškov.

Tudi iz tega poročila je viden več kot očiten razlog, zakaj je, med drugim, kongregacija v Mariboru toliko podpirala prevzemanje župnijskih šol v ZDA.

ŠOLA PRESVETLEGA SRCA JEZUSOVEGA, SO. CHICAGO, ILLINOIS

Prve stike z župnikom Presvetlega srca Jezusovega Stepanovićem je imela prednica Stanislava Voh že v času svojega obiska v Chicagu poleti 1913. Poprosil jo je, da bi šolske sestre prevzele šolo v njegovi župniji.⁶⁵

Položaj v ameriških ljudskih šolah je bil zelo pereč, saj so otroci priseljencev v njih pozabljali na svojo vero in poreklo. Zaradi tega so se v chikaški nadškofiji odločili, da bodo ustanovili več župnijskih šol. Zavedali so se, da bo to zelo težavno, saj je v ZDA primanjkovalo usposobljenega učiteljstva. V Chicagu je bila zelo močna hrvaška izseljenska skupnost, zato je nadškof James E. Quigley zaprosil mariborskega škofa, da bi kongregacija šolskih sester iz Maribora prevzela njihove šole. V Chicagu so potrebovali deset do dvanajst šolskih sester. Na mariborskega škofa se je Quigley obrnil s prošnjo zato, ker je že poznal sestro Sebastijano iz Joliet in je bil z njenim delom zelo zadovoljen.⁶⁶ Deželnoškofijski ordinariat je prošnjo načeloma odobril, vendar naj bi z odhodom sester zaradi zapletene mednarodne situacije počakali.⁶⁷ Čeprav je bila poštna služba otežena, je hrvaška župnija v Chicagu septembra 1914 poslala v Maribor pogodbo za sprejem njihove župnijske šole. Čeprav v vojnih razmerah ni nihče razmišljal o potovanju v ZDA, je predstojništvo šolskih sester prosilo deželnoškofijski ordinariat, da bi ga potrdil za čase, ko bi bilo potovanje spet mogoče.⁶⁸ Po pogodbi naj bi sestre v hrvaški šoli prejemale 25 dolarjev mesečne nagrade, kar je bilo za učiteljske moči v chikaški nadškofiji običajno, še posebej, ker niso zahtevali izšolanih učiteljic, ampak samo sestre, ki so se priučile za ta poklic. Nekoliko nižja je bila nagrada za pranje cerkvenega perila, a je bilo upati, da jim bo župnik sčasoma tudi to nagrado povišal.⁶⁹ Potrjeno pogodbo so septembra 1914 poslali v Chicagu.⁷⁰

25. oktobra 1915 je, kljub vojni vihri, v ZDA odpotovalo osem šolskih sester. Sestri Kordula in Pavla sta prevzeli šolo Presvetlega srca Jezusa. Pred tem sta v tej šoli učili dve posvetni učiteljici. V njej je bilo nad sto učencev.⁷¹

POSKUS, DA BI ŠOLSKE SESTRE PREVZELE ŠOLO V WAUKEGANU, ILLINOIS

Leta 1909 je župnik John Plevnik iz Waukegana v Illinoisu naslovil prošnjo na predstojništvo šolskih sester v Mariboru, da bi prevzele župnijsko šolo v njegovi župniji. V predstojništvu so se s prevzemom šole v Waukeganu strinjali, vendar je bilo potrebno šolo najprej urediti.⁷² Župnik Plevnik je leta 1910 to uredil, kar je potrdil chicaški nadškof James E. Quigley v pismu škofu Napotniku.⁷³ V predstojništvu šolskih sester so se z odhodom v ZDA ponovno in že po običaju strinjali.⁷⁴ Šolske sestre pa kljub vsem pripravam šole v Waukeganu niso prevzele, vzroke pa bi bilo potrebno šele raziskati.

POSKUS, DA BI ŠOLSKE SESTRE PREVZELE ŠOLO V SPRINGFIELDU, ILLINOIS

V slovenski naselbini v Springfieldu v Illinoisu so leta 1914 ustanovili župnijsko šolo. Župnik Franciscus Šaloven je bil brez učiteljev, zato je poprosil lavantinskega škofa Napotnika, da bi mu iz Maribora poslali dve šolski sestri.⁷⁵ Šolske sestre so možnost prevzema šole v Springfieldu sprejele z odprtimi rokami. Springfield je bil takrat mesto z odlično klimo in brez industrije, o čemer se je prednica Stanislava Voh sama prepričala ob zadnjem obisku v ZDA. Kongregacija je zato želela, da bi mesto postalo kraj za počitniške duhovne vaje šolskih sester. Novoustanovljena šola je bila angleško-slovenska, v njej naj bi delovale dve ali tri šolske sestre.⁷⁶

Knežješkofijski ordinariat prošnji župnika Šalovna ni ugodil, kar naj bi mu sporočila sestra Sebastijana iz Jolieta.⁷⁷ Pomanjkanje ustreznega šolskega kadra je bilo med slovenskimi izseljenci zelo pereče, zato je sestra Sebastijana v pismu prosila, naj Šalovnu kljub njegovim domnevnim "grehom" pošljejo šolske sestre. S tem bi zelo pomagali mladini, ki nima ustreznih učiteljev.⁷⁸ Sestra je mislila, da šolske sestre ne bodo prevzele župnijske šole v Springfieldu zaradi problemov, ki jih je imel župnik Šaloven. O njegovih težavah naj bi pisalo, glede na njeno pismo, tudi slovensko časopisje v ZDA. Vendar iz pisma ni razvidno, katero časopisje je imela v mislih. V časnikih *Amerikanski Slo-*

venec, Glasilo K.S.K. Jednote in letni izdaji Ave Marija Koledarja pa pisanja o "grehih" župnika Šalovna ni mogoče zaslediti.

Knezoškofijski ordinariat je svojo odločitev o tem, da šolske sestre niso prevzele župnijske šole v Springfieldu, utemeljil z vojnim obdobjem, saj se je v tem času že začela 1. svetovna vojna.⁷⁹ Na pismo sestre Sebastijane so v knezoškofijskem ordinariatu odgovorili, da so njene trditve neosnovane. Edini vzrok, da so odsvetovali vsakršno potovanje šolskih sester v tujino, naj bi bila vojna. Ponovno so poudarili, da temu ni vzrok župnik Šaloven. V dokaz so dali mariborskemu predstojništvu v presojo, da sami odločijo, ali so šolske sestre v Jolietu sposobne prevzeti še šolo v Springfieldu. Vendar so postavili pogoj, da so si morale priskrbeti spovednika od drugod.⁸⁰ Kongregacija se je zaradi pisma sestre Sebastijane knezoškofijskemu ordinariatu opravičila, češ da le-ta ni vedela za njen sklep, s katerim je zaradi vojnega časa odsvetovala vsakršno ustanavljanje novih postojank šolskih sester v tujini.⁸¹

Časi so bili zaradi vojnih razmer resnično težavni. Knezoškofijskemu ordinariatu bi iz tega vzroka res kazalo verjeti, če ne bi prav tako v vojnem času odobril prevzema šole v So. Chicagu. Vzrok, da šolske sestre niso prevzele šole v Springfieldu, je kljub vsemu potrebno poiskati v "grehih" župnika Šalovna.

O tem res niso pisali slovenski časniki v ZDA, vendar je iz škofijskega protokola v mariborskem škofijskem arhivu razvidno, da je bil Šaloven v "stari domovini" v kazenskem postopku in da je zaradi tega brez dovoljenja škofijskega ordinariata odpotoval v ZDA.⁸²

Postopek pošiljanja šolskih sester iz Maribora v ZDA je bil sledeč: ko so sklenile pogodbo s posameznimi župniki, so morale dobiti dovoljenje lavantinskega škofa. Potrebovale so tudi privolitev škofije, kamor so odhajale, da jih sprejme, in dovoljenje avstrijskega generalnega konzulata.⁸³ Postopek je bil večinoma zelo dolgotrajen, še posebej, kadar se vse strani niso mogle sporazumeti.

Prva svetovna vojna je odhode šolskih sester v ZDA, z izjemo Chicaga, preprečila. Tako so med leti 1909 in 1915 šolske sestre prevzele poučevanje v štirih župnijskih šolah v ZDA, od katerih sta bili po ena slovenska in slovensko-hrvaška, dve pa hrvaški.

S prevzemom šol v Chicagu in okolici se je pojavila potreba po ustanovitvi lastne "materine hiše". Zgradili so jo leta 1920 v Chicagu. Po letu 1922, ko je nastala severnoameriška provinca,

je hiša postala sedež provinciata in noviciat. S tem je prišlo v delovanju šolskih sester sv. Frančiška v ZDA do pravega razcveta. Leta 1927 so oskrbovale že 52 postojank, v katerih je delovalo nad 500 sester. Leta 1924 so šolske sestre ustanovile noviciat, s tem je bil problem izobraževanja novink iz vrst izseljenk rešen.

Delovanje šolskih sester med slovenskimi in hrvaškimi izseljenci v ZDA ni ostalo omejeno le na župnijske šole, ampak so delovale in še danes uspešno delujejo tudi v predšolskih ustanovah, sirotiščih, kmetijskih šolah in noviciatu.⁸⁻⁴

OPOMBE

- 1 Matjaž Klemenčič, Ameriški Slovenci in NOB v Jugoslaviji (dalje Klemenčič), Maribor 1987, str. 31 in 32.
- 2 Vlado Valenčič, Izseljevanje Slovencev v tujino do druge svetovne vojne (dalje Valenčič), v Dveh domovinah, Ljubljana 1990, str. 52.
- 3 Klemenčič, str. 31 in 32.
- 4 Valenčič, str. 51 in 52.
- 5 Bogdan Kolar, Družba svetega Rafaela do ustanovitve ljubljanske podružnice, v Dveh domovinah, Ljubljana 1990, str. 107.
- 6 Franc S. Šušteršič, Poduk rojakom Slovincem (dalje Šušteršič), Joliet, Illinois 1903, str. 60.
- 7 Darko Friš, Katoliška Cerkev med slovenskimi priseljenci v ZDA do leta 1941, Osnutek magistrskega dela, Filozofska fakulteta v Ljubljani, 1991, str. 7 (tipkopis).
- 8 The Encyclopedia Americana, International Edition, Volume 6, Danbury, Connecticut 1983, str. 47.
- 9 Jurij Trunk, Amerika in Amerikanci (dalje Trunk), Celovec 1913, str. 544.
- 10 Šušteršič, str. 60.
- 11 Slovenske župnije v ZDA, Ave Marija Koledar (dalje AMK), Lemont, Illinois, str. 67.
- 12 Slovenske župnije in šole v Sev. Ameriki, AMK, 1943, str. XV.
- 13 Šušteršič, str. 37.
- 14 John A. Arnez, Slovenian Community in Bridgeport, Connecticut, New York - Washington 1971, str. 22.
- 15 Trunk, str. 427.
- 16 Spominška knjiga župnije sv. Jožefa, 1891-1916, Joliet, Illinois 1916, str. 27.
- 17 Škofijski arhiv Maribor, F9/3 š.s. 1905-11 (dalje ŠAM); (obravnavano gradivo med leti 1905-11 je v fasciklu F9/3 š.s. 1905-1911, med leti 1912-15 pa F9/4 š.s. 1912-15) Pismo župnika Davorina Krmpotiča lavantinskemu škofu Mihaelu Napotniku (dalje škofu Napotniku), 23. junija 1909.
- 18 Leonida Rojc in Avguštna Zorec, Šolske sestre sv. Frančiška, Mariborska provinca, Ljubljana 1987, str. 7-14.
- 19 Seznam šolskih sester, Maribor 1935/36, str. 3 in 4.

- 20 Več o tem: Leonida Rojc in Avgušтина Zorec, Šolske sestre sv. Frančiška, Mariborska provinca, Ljubljana 1987, in Smiljana Kodrič in Natalija Palec, Redovništvo na Slovenskem 2, Šolske sestre svetega Frančiška Kristusa-Kralja, Ljubljana 1986.
- 21 ŠAM, Nekaj določil za inozemske naselbine kongregacije šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja, št. 5868, 13. september 1912.
- 22 ŠAM, pismo prednice šolskih sester iz Maribora Stanislave Voh škofu Napotniku, 19. marec 1909.
- 23 ŠAM, pismo Davorina Krmpotiča škofu Napotniku, 23. junija 1909.
- 24 ŠAM, pismo Stanislave Voh škofu Napotniku, št. 103, 13. junija 1909.
- 25 ŠAM, akt škofijske pisarne, št. 1273, 20. marec 1909.
- 26 ŠAM, pismo Zavoda šolskih sester v Mariboru knežješkofijskemu ordinariatu, št. 121.
- 27 ŠAM, akt škofijske pisarne št. 3276.
- 28 ŠAM, pismo Zavoda šolskih sester v Mariboru Knežješkofijskemu ordinariatu, št. 140, 16. avgust 1909.
- 29 Spominska knjiga za sedemstoletnico sv. Frančiška, 1226-1926, (dalje sv. Frančišek) Chicago, Illinois 1927, str. 57 in 58.
- 30 ŠAM, pismo šolskih sester iz Kansas Cityja škofu Napotniku, 14. marec 1910.
- 31 Sv. Frančišek, str. 59.
- 32 ŠAM, pismo Zavoda šolskih sester v Mariboru škofu Napotniku, 13. avgust 1910.
- 33 ŠAM, letni račun za podružnico šolskih sester v Kansas Cityju (dalje račun) od 1. septembra 1910 do 1. septembra 1911, 30. september 1911.
- 34 Bančni oddelek, Amerikanski Slovenec, 7. december 1915, Joliet, Illinois (dalje AS), str. 4
- 35 ŠAM, pismo Stanislave Voh iz Kansas Cityja škofu Napotniku, 17. december 1910.
- 36 ŠAM, račun, od 1. septembra 1911 do 1. septembra 1912, 4. oktober 1912.
- 37 ŠAM, Pismo Davorina Krmpotiča škofu Napotniku, 16. julij 1914.
- 38 ŠAM, pismo kongregacije šolskih sester knežješkofijskemu ordinariatu, 19. avgust 1914.
- 39 ŠAM, akt knežješkofijskega ordinariata, št. 4056, 16. avgusta 1914.
- 40 ŠAM, pismo Stanislave Voh škofu Napotniku, 23. maj 1915.
- 41 AMK, Te Deum, ob zlatem jubileju, 1960, str. 110.
- 42 30-letnica obstanka župnije sv. Družine v Kansas Cityju, Kansas, AS, 14. maj 1938, str. 3.
- 43 ŠAM, pismo župnika slovenske župnije sv. Družine v Kansas Cityju Engelberta Pollaka škofu Napotniku, 30. avgust 1910.
- 44 ŠAM, akt škofijske pisarne, št. 4444, 13. september 1910.
- 45 ŠAM, pismo predstojništva kongregacije šolskih sester v Mariboru, 9. avgust 1912.
- 46 ŠAM, akt knezoškofovskega ordinariata, št. 3974, 12. avgust 1912.
- 47 Sv. Frančišek, str. 62.
- 48 ŠAM, pismo Gjura Violača, župnika hrvaške župnije iz Joliet, Illinois, Stanislavi Voh, 15. oktober 1910.
- 49 Prav tam.
- 50 ŠAM, pismo Stanislave Voh škofu Napotniku, 18. april 1911.

- 51 ŠAM, pismo Gjura Violića Stanislavi Voh, 1. april 1911.
- 52 ŠAM, pismo Stanislave Voh škofu Napotniku, 22. april 1911.
- 53 ŠAM, akt škofijske pisarne, št. 1764, 26. april 1911.
- 54 ŠAM, pismo Stanislave Voh škofu Napotniku, 13. september 1912.
- 55 ŠAM, telegram nadškofa Quigleya škofu Napotniku, 19. september 1912.
- 56 ŠAM, akt škofijske pisarne, št. 4704, 20. september 1912.
- 57 ŠAM, pismo Gjura Violića škofovskemu ordinariatu, 1. oktober 1912.
- 58 ŠAM, pismo Stanislave Voh škofu Napotniku, 15. oktober 1912.
- 59 ŠAM, akt škofijskega ordinariata, št. 5159, 6. oktober 1912.
- 60 ŠAM, akt škofijskega ordinariata, št. 5608, 25. november 1912.
- 61 Sv. Frančišek, str. 63.
- 62 ŠAM, pismo sestre Stanislave škofu Napotniku, 7. marec 1913.
- 63 ŠAM, pismo kongregacije šolskih sester škofu Napotniku, 29. oktober 1913.
- 64 ŠAM, račun, Joliet, od 1. septembra 1913 do 1. septembra 1914.
- 65 Sv. Frančišek, str. 66.
- 66 ŠAM, pismo chicaškega nadškofa Jamesa E. Quigleya škofu Napotniku, 30. april 1914.
- 67 ŠAM, akt deželnoškofijskega ordinariata, št. 2367, 12. maj 1914.
- 68 ŠAM, pismo predstojništva šolskih sester deželnoškofijskemu ordinariatu, 3. september 1914.
- 69 ŠAM, pismo predstojništva šolskih sester deželnoškofijskemu ordinariatu, 14. september 1914.
- 70 ŠAM, akt deželnoškofijskega ordinariata, št. 4715, 18. april 1914.
- 71 Sv. Frančišek, str. 66.
- 72 ŠAM, pismo sestre Stanislave Voh škofu Napotniku, 19. marec 1909.
- 73 ŠAM, pismo chicaškega nadškofa Jamesa E. Quigleya škofu Napotniku, 2. junij 1910.
- 74 ŠAM, pismo Zavoda šolskih sester v Mariboru škofu Napotniku, 31. julij 1910.
- 75 ŠAM, pismo Franciscusa Šalovena škofu Napotniku, 16. junij 1914.
- 76 ŠAM, pismo predstojništva kongregacije šolskih sester v Mariboru škofu Napotniku, 27. julij 1914.
- 77 ŠAM, akt knezoškofijskega konzistorija, št. 3460, 27. avgust 1914.
- 78 ŠAM, pismo sestre Sebastijane škofu Napotniku, 27. september 1914.
- 79 ŠAM, akt škofijske pisarne, št. 5524, 29. oktober 1914.
- 80 ŠAM, akt škofijskega ordinariata, št. 5800, 16. november 1914.
- 81 ŠAM, pismo predstojništva kongregacije šolskih sester v Mariboru knežješkofijskemu ordinariatu, 8 november 1914.
- 82 ŠAM, protokol škofijske pisarne za leto 1910, št. 555.
- 83 Sv. Frančišek, str. 66.
- 84 Un Secola di Vita, 1869 Maribor-Roma 1969, Province of Saint Francis of Assisi, Rim 1969, str. 239-244.

ABSTRACT

THE ACTIVITIES OF THE CONGREGATION OF THE SCHOOL SISTERS OF THE ORDER OF ST. FRANCIS OF ASSISI OF CHRIST THE KING IN THE U.S.A.*D a r k o F r i š*

The second half of the 19th century saw a more massive influx of Slovene immigrants into the U.S. The Catholics to America, too, and continued its work there by establishing Slovene parishes.

The great majority of Slovene immigrants wanted for their children to preserve their religion and their mother tongue. The biggest problem was the shortage of qualified teaching staff. In that respect were similarities between Slovene and Croatian schools.

In 1909 the priest of the Croatian parish of St. John the Baptist in Kansas City, Kansas, asked for assistance the Maribor Congregation of the School Sisters of St. Francis of Assisi. The sisters responded favorably and began with their work that same year in Kansas City, Kansas. The following year they spread their activities to the parochial school in the Slovene parish of The Holy Family in Kansas City, Kansas, in 1912 to the Croatian parish of the Mother of God in Joliet, Illinois, and in 1915 to the parochial school in the Croatian parish of the Holy Heart of Jesus in South Chicago, Illinois. This last they did in spite of the difficult war times. The Maribor diocesan ordinary did not grant just any application for work in parochial schools in the U.S. Its primary concern was that the sisters should retain the good reputation that they had acquired back home and keep up the high standards of work also in the U.S. This was perhaps the reason why in 1909 they were not allowed to teach in the Slovene parish in Waukegan, Illinois. The exact however, remain to be further explored. In 1914, too, the ordinary did not give its permission for The School Sisters to teach in the Slovene parish in Springfield, Illinois. The likely reason in this case was the fact that Franciscus Šaloven, the priest in Springfield, had been prosecuted by the Levantine diocese law prior to his departure for the U.S.

The procedure of sending the sisters to the U.S. was as follows: they first had to sign contracts with individual priests and then obtain the permission from the Maribor bishop and the Austrian Consul General. This was often a very time-consuming procedure, especially when all parties involved could not reach an agreement. World War I prevented all but one of the sisters departures to the U.S.. The one exception was their departure for Chicago, Illinois. In 1922 the School Sisters of St. Francis the U.S. established the North American Province. Since then their organization flourished. In 1927 it had as many as 52 orders with over 500 sisters.

The activities of the School Sisters among Slovene and Croatian immigrants in the U.S. were not limited to parochial schools only. They were also very successful agricultural schools, and in novitiates.